

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 มาตรา 3 ให้ความหมายของคนพิการว่า เป็นบุคคลที่มีข้อจำกัดในการปฏิบัติ กิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญาการเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใดประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านใดด้านหนึ่ง เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ผู้ดูแลคนพิการ หมายถึง บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุตร สามี ภรรยา ญาติ พี่น้อง หรือบุคคลอื่นใดที่รับดูแลหรืออุปการะคนพิการ สถานศึกษาเฉพาะสำหรับคนพิการ คือ สถานศึกษาของรัฐหรือเอกชนที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการโดยเฉพาะ ทั้งในลักษณะอยู่ประจำ ไป-กลับและรับบริการที่บ้าน การจัดการศึกษาพิเศษสำหรับคนพิการของกระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาจากการดำเนินงานขององค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนหลายแห่ง ซึ่งร่วมกันจัดการศึกษาในหลายรูปแบบทั้งในระบบนอกระบบ และตามอัธยาศัยเพื่อสนองเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2553 มาตรา 10 ที่ระบุถึงทิศทางการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ จึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพโดยสนับสนุนให้ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง 1 แห่ง ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 12 แห่ง และศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัด 64 แห่งทั่วประเทศมีความเข้มแข็ง สามารถให้บริการในเขตพื้นที่ในการค้นหาคนพิการ คัดแยกให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม เตรียมความพร้อมส่งต่อ จัดสื่อสิ่งอำนวยความสะดวก บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามความต้องการจำเป็น ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการทุกรูปแบบ นิเทศ ติดตาม ประเมินผลรวมทั้งวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการได้รับการพัฒนาทุกด้านดังเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้

เด็กพิการทุกคนมีใฝ่อยากเกิดมาพิการผู้ปกครองก็ไม่ต้องการมีลูกพิการแต่การมีลูกพิการมิใช่เป็นสิ่งที่น่ากลัวและเป็นเรื่องผิดบาป พ่อแม่ ผู้ปกครองที่มีบุตรหลานพิการจึงไม่ควรโทษตนเองแต่ควรหาแนวทางร่วมกัน ในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อดูแลเลี้ยงดูให้เด็กเจริญเติบโต มีสุขภาพจิตที่ดีและสามารถพัฒนาตนเอง พึ่งพาตนเองได้ในที่สุด ซึ่งพ่อแม่ ผู้ปกครองถือเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ในการช่วยเหลือเด็ก พ่อ แม่ต้องตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทในการช่วยเหลือเด็ก ประการแรกคือ ต้องยอมรับและเข้าใจถึงสภาพความต้องการ ความจำเป็นของเด็กที่จะต้องได้รับการช่วยเหลือ ให้ความรัก ความสนใจต่อเด็ก พัฒนาและช่วยเหลือเด็กให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ รู้แหล่งที่จะให้บริการให้คำปรึกษาและแนะนำช่วยเหลือ รวมทั้งเข้าใจประสานงานร่วมกับบุคคลเหล่านั้น

ศูนย์การศึกษาพิเศษเป็นสถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษานอกระบบหรือตามอัธยาศัยแก่คนพิการตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการจนตลอดชีวิต และจัดการศึกษาอบรมแก่ผู้ดูแล

คนพิการ ครู บุคลากร และชุมชน รวมทั้งการจัดสื่อเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก การบริการ และความช่วยเหลืออื่นใดตลอดจนบริการเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อบริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้รวมถึงให้สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนผู้ดูแลคนพิการ และประสานความร่วมมือจากชุมชน หรือนักวิชาชีพ เพื่อให้คนพิการได้รับการศึกษาทุกระดับ หรือบริการทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความจำเป็นของคนพิการ การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยศูนย์การศึกษาพิเศษเป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพ และเตรียมความพร้อมให้กับคนที่มีความบกพร่องประเภทต่าง ๆ ตั้งแต่แรกเกิดหรือทันทีที่พบว่ามีความพิการ มีจุดประสงค์สำคัญเพื่อช่วยเหลือคนพิการให้ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยเริ่มจากการประเมินศักยภาพเบื้องต้น การรวบรวมข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ แล้วนำมาวิเคราะห์ วางแผนร่วมกันระหว่างผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพที่เหมาะสมตามความจำเป็นของแต่ละบุคคลรวมทั้งให้บริการตามแผนที่กำหนดซึ่งจะทำให้เด็กพิการได้รับการฟื้นฟูพัฒนาสมรรถภาพ พัฒนาคุณภาพชีวิต เตรียมความพร้อมอย่างหลากหลายรูปแบบและวิธีการ โดยความร่วมมือกันระหว่างศูนย์การศึกษาพิเศษ ครอบครัว ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะทำให้เด็กพิการทุกคนได้รับโอกาสเข้าสู่ระบบการศึกษา และสวัสดิการอื่น ๆ ได้ง่ายมากขึ้น (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2558)

ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอำนาจเจริญ จัดการศึกษาในระดับชั้นเตรียมความพร้อม โดยจัดและให้บริการทางการศึกษา 4 รูปแบบ คือ การให้บริการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษแบบไป-กลับ การให้บริการที่บ้าน การให้บริการที่หน่วยบริการประจำอำเภอ 7 อำเภอ และการให้บริการที่ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กเจ็บป่วยในโรงพยาบาลอำนาจเจริญ ซึ่งจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ 9 ประเภท เขตพื้นที่บริการ จำนวน 7 อำเภอ ด้วยกระบวนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention :EI) โดยจัดการเรียนการสอนด้วยแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program : IEP) แผนการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว (Individual Family Service Plan : IFSP) และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรสถานศึกษา ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอำนาจเจริญ รวมทั้งสนับสนุนการให้บริการเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นทางการศึกษาตามกฎกระทรวง และการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และคุณภาพชีวิตเต็มตามศักยภาพอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ นอกจากนี้ยังมีการให้บริการโดยนักกายภาพบำบัด ในเด็กที่มีความรุนแรง และนอนติดเตียง และยังได้นำเด็กพิการเข้าร่วมกิจกรรมภายนอกอย่างต่อเนื่อง เมื่อผู้เรียนมีความพร้อม และสามารถพัฒนาตนเองตาม 7 ทักษะ ได้แก่ ทักษะกล้ามเนื้อใหญ่ ทักษะกล้ามเนื้อเล็ก ทักษะช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ทักษะทางสังคม ทักษะการรับรู้และแสดงออกทางภาษา ทักษะทางสติปัญญาหรือเตรียมความพร้อมทางวิชาการ ทักษะเฉพาะความพิการ ผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่สถานศึกษากำหนด สามารถส่งต่อไปยังสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โรงเรียนเฉพาะความพิการในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ และส่งต่อเพื่อประกอบอาชีพกับครอบครัว เพื่อดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

จากรายงานผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในประเทศไทย ของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบปัญหาด้านบุคลากร การผลิตครูเพื่อสอนผู้เรียนพิการยังไม่สอดคล้อง และเพียงพอ ปัญหาด้านหลักสูตรการเรียนรู้อย่างไม่เอื้อให้เกิดการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ และปัญหาด้านประสานองค์กรเครือข่ายยังไม่มีแผนปฏิบัติการร่วมกัน ทำให้ขาดความต่อเนื่อง (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2558) ประกอบกับผลการประเมินการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอำนาจเจริญ ปีการศึกษา 2562 (รายงานผลการดำเนินงานศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอำนาจเจริญ, 2562) พบว่า กระบวนการคัดกรองและประเมินความสามารถของเด็กพิการและหลักสูตรการจัดการเรียนรู้อย่างไม่ส่งผลให้เด็กพิการได้รับการพัฒนาในระดับที่พึงพอใจ ผลการประเมินด้านคุณภาพผู้เรียนยังไม่ได้รับการดูแลช่วยเหลือครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย พบปัญหา ขาดแคลนครูบุคลากร นักศึกษาชีพไม่เพียงพอในการให้บริการเฉพาะด้าน ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีฐานะยากจน และผู้เรียนมีความแตกต่าง หลากหลายทางด้านสภาพความพิการ สภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ส่วนใหญ่เป็นปัญหาของผู้เรียนตามประเภทความพิการที่เข้ามารับบริการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ การจัดครูออกให้บริการที่บ้าน และการให้บริการ ที่หน่วยบริการทั้ง 7 อำเภอ การจัดการกระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย ทำให้กระบวนการคัดกรอง และประเมินความสามารถของผู้เรียน หลักสูตรการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการยังไม่ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาในระดับที่พึงพอใจ และด้านการประสานงานกับองค์กรเครือข่ายในชุมชนยังไม่ต่อเนื่อง

จากปัญหาความขาดแคลนดังกล่าว นับเป็นความท้าทายในการบริหาร เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กพิการให้สามารถพัฒนาตามศักยภาพ และผู้รายงานในฐานะผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอำนาจเจริญ ได้ตระหนักเห็นความสำคัญ และมุ่งมั่นที่จะพัฒนาคุณภาพเด็กพิการให้บรรลุตามเป้าหมาย ได้นำนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอำนาจเจริญ เพื่อส่งเสริมให้เด็กพิการเข้าสู่บริการทางการศึกษาครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นแก่เด็กพิการ โดยได้ประสานผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานภายนอกให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการตลอดมา และเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวในการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการให้บรรลุเป้าหมายมากยิ่งขึ้น ผู้รายงาน ครูบุคลากร ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ร่วมกันประชุมวางแผนงาน วิเคราะห์สภาพปัญหา และกำหนดดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการ โดยเน้นการมีส่วนร่วม ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอำนาจเจริญขึ้นในปีการศึกษา 2563 เมื่อสิ้นสุดการดำเนินงาน จึงได้ประเมินผลโครงการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการเพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กพิการให้สามารถพัฒนาได้ตามศักยภาพ ช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันได้ ไม่เป็นภาระของผู้ปกครอง และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขต่อไป

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อประเมินด้านบริบทเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการ ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอำนาจเจริญ ที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ กับนโยบายต้นสังกัด วิทยุทัศน์ พันธกิจ ของสถานศึกษา

2.2 เพื่อประเมินด้านปัจจัยเกี่ยวกับความเหมาะสม หรือความเพียงพอของปัจจัย ที่ใช้ในการดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการ โดยเน้นการมีส่วนร่วม ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอำนาจเจริญ

2.3 เพื่อประเมินด้านกระบวนการดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการ โดยเน้นการมีส่วนร่วม ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอำนาจเจริญ

2.4 เพื่อประเมินด้านผลผลิตเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการ โดยเน้นการมีส่วนร่วม ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดอำนาจเจริญ

3. ขอบเขตของการประเมิน

3.1 ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ผู้รายงานใช้กลุ่มประชากรในการประเมินผลการดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการ โดยเน้นการมีส่วนร่วม ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน 105 คน ได้แก่

3.1.1 คณะกรรมการดำเนินงาน จำนวน 12 คน ที่เลือกแบบเจาะจงจากผู้บริหาร จำนวน 1 คน หัวหน้ากลุ่มงาน จำนวน 2 คน และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 9 คน

3.1.2 ครูผู้สอนศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอำนาจเจริญ ปีการศึกษา 2563 จำนวน 23 คน ที่เลือกแบบเจาะจงจากครูที่มีประสบการณ์สอนมากกว่า 2 ปี ขึ้นไป

3.1.3 ผู้ปกครอง ปีการศึกษา 2563 จำนวน 70 คน ที่เลือกแบบเจาะจงจากตัวแทน ผู้ปกครองเด็กพิการที่มีความบกพร่องทางการเห็น ความบกพร่องทางการได้ยิน ความบกพร่องทางการเรียนรู้ ความบกพร่องทางการพูดและภาษา และความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ ประเภทละ 7 คน รวมทั้งหมด 35 คน โดยตัวแทนผู้ปกครองเด็กพิการที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ความบกพร่องทางร่างกาย การเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ และเด็กพิการซ้อน ประเภทละ 9 คน รวมทั้งหมด 27 คน และตัวแทนผู้ปกครองของเด็กพิการออทิสติก จำนวน 8 คน

3.2 รูปแบบของการประเมินผล

ผู้รายงานใช้วิธีการประเมินผลการดำเนินงานโครงการโดยใช้กระบวนการ CIPP Model ที่ประกอบด้วย การประเมินด้านบริบท (Context) การประเมินด้านปัจจัย (Input) การประเมิน ด้านกระบวนการ (Process) และการประเมินด้านผลผลิต (Product) ซึ่งการประเมินด้านกระบวนการ ได้ดำเนินงานตามวงจรคุณภาพ PDCA ประกอบด้วย ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติ ขั้นตรวจสอบประเมินผล และขั้นปรับปรุง พัฒนา สะท้อนผล/เผยแพร่

3.3 ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินงาน ปีการศึกษา 2563

ตั้งแต่วันที่ 16 พฤษภาคม 2563 ไปจนถึง วันที่ 15 พฤษภาคม 2564

3.4 กิจกรรมที่ใช้ในการดำเนินงาน มีจำนวน 3 แผนงาน 12 กิจกรรม ดังนี้

3.4.1 แผนงานที่ 1 การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ประกอบด้วย 7 กิจกรรม คือ การรวบรวมข้อมูล การคัดกรองประเภทความพิการ การประเมินความสามารถพื้นฐาน การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล การให้บริการด้วยการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม/แบบ On-Site, On-Hand การประเมินความก้าวหน้า และการนิเทศ ติดตามประเมินผล/การส่งต่อ

3.4.2 แผนงานที่ 2 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต กิจกรรมพัฒนาทักษะอาชีพ และกิจกรรมทักษะช่วยเหลือตนเอง

3.4.3 แผนงานที่ 3 เครือข่ายการเรียนรู้ ประกอบด้วย 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการโดยครอบครัวและชุมชน และกิจกรรมเครือข่ายอาสาพัฒนาเด็กพิการ

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

4.1 ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอำนาจเจริญ โดยผู้บริหารสถานศึกษาได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการที่ใช้ประกอบการตัดสินใจในการวางแผนปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4.2 ครูบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอำนาจเจริญได้ทราบผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการ โดยเน้นการมีส่วนร่วม เพื่อนำผลการดำเนินงานมาวางแผนหาแนวทางปรับปรุงพัฒนาให้มีประสิทธิภาพในปีการศึกษาต่อไป

4.3 ผู้ปกครองเด็กพิการและชุมชนได้ทราบถึงพัฒนาการของเด็กพิการและทราบถึงขั้นตอนการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการและเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กพิการต่อไป

4.4 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษและหน่วยงานภายนอก สามารถนำผลการประเมินไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการ ให้สามารถพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพต่อไป

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 โครงการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการ โดยเน้นการมีส่วนร่วม ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอำนาจเจริญ หมายถึง การดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการ จำนวน 3 แผนงาน 12 กิจกรรม ได้แก่

5.1.1 แผนงานที่ 1 การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ประกอบด้วย 7 กิจกรรม คือ

1) การรวบรวมข้อมูล หมายถึง การรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ โดยการสังเกต สัมภาษณ์ ชักประวัติ สังคมมิติ และการเยี่ยมบ้าน

2) การคัดกรองประเภทความพิการ หมายถึง การคัดกรองเด็กพิการ โดยใช้แบบคัดกรองคนพิการทางการศึกษา ตามแบบกระทรวงศึกษาธิการ และแบบประเมินอื่น ๆ ของนักสหวิชาชีพ

3) การประเมินความสามารถพื้นฐาน หมายถึง การประเมินความสามารถพื้นฐานของเด็กพิการเพื่อให้ทราบถึงพัฒนาการด้านต่าง ๆ

4) การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล หมายถึง การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2552 ของเด็กพิการ ตามองค์ประกอบหลักเกณฑ์และวิธีการของกระทรวงศึกษาธิการ

5) การให้บริการด้วยการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมในรูปแบบ On-Site และ On-Hand หมายถึง เด็กพิการได้รับการบริการด้านการศึกษาที่เหมาะสมในสถานการณ์โรคโควิด-19 โดยครู และนักวิชาชีพจัดการเรียนการสอนแบบปกติ โดยแบ่งเด็กพิการเข้ารับบริการทางการศึกษา เป็นกลุ่มแยกแต่ละประเภทความพิการในแต่ละสัปดาห์ (On-Site) และการนำแบบฝึกหัด/ใบงาน ไปส่งมอบให้เด็กพิการที่บ้านโดยมีผู้ปกครองคอยช่วยเหลือ (On-Hand)

6) การประเมินความก้าวหน้า หมายถึง การประเมินผลการพัฒนาของเด็กพิการ หลังการจัดกิจกรรมจัดการเรียนการสอน หรือหลังการจัดให้บริการแก่เด็กพิการ

7) การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล/การส่งต่อ หมายถึง การให้ความช่วยเหลือ แนะนำจากครู นักวิชาชีพ ในการจัดการเรียนการสอนและให้บริการเพื่อให้เด็กพิการได้รับการพัฒนา และบรรลุตามวัตถุประสงค์ พร้อมออกนิเทศ กำกับติดตาม ตรวจสอบการจัดบริการให้เป็นไปตามระยะเวลา เป้าหมายที่กำหนดไว้ เพื่อส่งต่อเด็กพิการกับหน่วยงานอื่นสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

5.1.2 แผนงานที่ 2 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย 3 กิจกรรม คือ

1) กิจกรรมทักษะชีวิตป้องกันโรคโควิด-19 หมายถึง กิจกรรมสวมหน้ากากอนามัย กิจกรรมล้างมือ และกิจกรรมเว้นระยะห่าง

2) กิจกรรมพัฒนาทักษะอาชีพ หมายถึง กิจกรรมพรมเช็ดเท้า กิจกรรมเลี้ยงปลาตุ๊ก ในบ่อซีเมนต์ และกิจกรรมปลูกผักสวนครัว

3) กิจกรรมทักษะช่วยเหลือตนเอง หมายถึง ฝึกการทำความสะอาดบ้าน ฝึกทำอาหาร และฝึกใช้จ่ายเงิน

5.1.3 แผนการดำเนินงานที่ 3 เครือข่ายการเรียนรู้ ประกอบด้วย 2 กิจกรรม คือ

1) กิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการโดยครอบครัวและชุมชน หมายถึง การดูแลเด็กพิการที่อยู่ในชุมชนโดยให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับให้แก่ผู้ปกครองในการดูแลเด็กพิการ

2) กิจกรรมเครือข่ายอาสาพัฒนาเด็กพิการ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ให้เด็กพิการจากหน่วยงานเครือข่ายภายนอก ได้แก่ การสอนอาชีพ การจัดกิจกรรมสันทนาการ และการให้ความรู้กับผู้ดูแลเด็กพิการ

5.2 การประเมินผลโครงการโดยใช้รูปแบบ CIPP Model หมายถึง การประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการ โดยเน้นการมีส่วนร่วม ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอำนาจเจริญ ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

5.2.1 การประเมินด้านบริบท (Context) หมายถึง การประเมินเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการ โดยเน้นการมีส่วนร่วม ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอำนาจเจริญ ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการกับนโยบายต้นสังกัด วิสัยทัศน์ พันธกิจ ของสถานศึกษา โดยสอบถามจากคณะกรรมการดำเนินงาน ครูผู้สอนและผู้ปกครอง

5.2.2 การประเมินด้านปัจจัย (Input) หมายถึง การประเมินเกี่ยวกับความเหมาะสมเพียงพอของปัจจัยที่ใช้ในการดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการ โดยสอบถามจากคณะกรรมการดำเนินงาน ครูผู้สอนและผู้ปกครอง

5.2.3 การประเมินด้านกระบวนการ (Process) หมายถึง การประเมินเกี่ยวกับแผนการดำเนินงานโครงการ 3 แผนงาน 12 กิจกรรม ของโครงการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการ โดยเน้นการมีส่วนร่วม ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอำนาจเจริญ (รายละเอียดดังข้อ 4.1)

5.2.4 การประเมินด้านผลผลิต (Product) หมายถึง การประเมินเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการ เกี่ยวกับเด็กพิการสามารถพัฒนาได้ตามศักยภาพ ช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันได้ มีมารยาทเรียบร้อย ยิ้มง่าย ไหว้สวย และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยประเมินจากคณะกรรมการดำเนินงาน ครูผู้สอนและผู้ปกครอง

5.3 การพัฒนาคุณภาพ หมายถึง กระบวนการจัดระบบบริหารในการดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมตามวงจรคุณภาพ PDCA ที่ประกอบด้วย ขั้นตอนแผน ขั้นปฏิบัติ ขั้นตรวจสอบประเมินผล ขั้นปรับปรุง พัฒนา สะท้อนผล/เผยแพร่ ได้แก่

5.3.1 ขั้นวางแผน หมายถึง กระบวนการร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ การตั้งเป้าหมายจากข้อมูลปัญหาที่พบในการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอำนาจเจริญ และร่วมกันวางแผนการทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่สอดคล้องกับนโยบายต้นสังกัด วิสัยทัศน์ พันธกิจของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอำนาจเจริญ

5.3.2 ขั้นปฏิบัติ หมายถึง การลงมือปฏิบัติตามแผนที่ได้วางไว้ 3 แผนงาน 12 กิจกรรม อย่างเคร่งครัดและมีการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่องในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดอำนาจเจริญ

5.3.3 ขั้นตรวจสอบประเมินผล หมายถึง การตรวจสอบ วัดผลจากที่ได้ลงมือปฏิบัติว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่วางไว้หรือไม่ ในการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอำนาจเจริญ และนำข้อมูลที่เป็นจุดอ่อนสู่การปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่อง

5.3.4 ขั้นปรับปรุง พัฒนา สะท้อนผล และเผยแพร่ หมายถึง การนำผลประเมินที่ได้มาทำการร่วมกันวิเคราะห์ สะท้อนผลการดำเนินงานในที่ประชุม ประเมินความก้าวหน้าการดำเนินงานในการวางแผนงาน การมีส่วนร่วม การนิเทศกำกับติดตาม ประเมินผล สรุปรายงาน และนำผลไปพัฒนาอย่างต่อเนื่องในปีการศึกษาต่อไป พร้อมทั้งมีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่สู่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างหลากหลาย

5.4 การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ครู บุคลากร ผู้ปกครอง ผู้เกี่ยวข้องทุกคน เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนงาน ร่วมดำเนินโครงการ ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหา ร่วมกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการ พร้อมทั้งร่วมดำเนินการตามเป้าหมายที่กำหนดซึ่งประกอบด้วย การไว้วางใจกัน ความยึดมั่นผูกพัน การตั้งเป้าหมาย วัตถุประสงค์ร่วมกัน และความร่วมมือสละในการปฏิบัติงาน เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและบรรลุตามเป้าหมายขององค์การ

5.5 คุณภาพเด็กพิการ หมายถึง ผลการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการที่เกิดหลังการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการ โดยเน้นการมีส่วนร่วม ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัด

อำนาจเจริญ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ เด็กพิการมีพัฒนาการตามศักยภาพ เด็กพิการมีมารยาทเรียบร้อย ยิ้มง่าย ไหว้สวย และความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อผลการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการ ได้แก่

5.5.1 เด็กพิการมีพัฒนาการตามศักยภาพ หมายถึง เด็กพิการสามารถทำกิจกรรมกิจวัตรประจำวันช่วยเหลือตนเองได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

5.5.2 เด็กพิการมีมารยาทเรียบร้อย ยิ้มง่าย ไหว้สวย หมายถึง เด็กพิการมีสัมมาคารวะกับครู บุคลากร ผู้ปกครองและผู้มาเยือนด้วยการไหว้ มีอัธยาศัยดี ซึ่งเป็นไปตามมารยาทของคนไทยที่ยึดถือปฏิบัติกันมา

5.5.3 ความพึงพอใจของผู้ปกครอง หมายถึง ระดับความพึงพอใจในระดับมากในการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการ ซึ่งมีผลมาจากความสนใจ ความใส่ใจ ความร่วมมือ ทัศนคติของผู้ปกครองที่มีต่อการดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการ โดยเน้นการมีส่วนร่วม

5.6 การประเมินคุณภาพเด็กพิการ หมายถึง การประเมินผลการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการที่เกิดจากการดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการ โดยเน้นการมีส่วนร่วม ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดอำนาจเจริญ ปีการศึกษา 2563 ประกอบด้วย

5.6.1 ผลการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการที่ได้รับการพัฒนา ได้แก่ เด็กพิการมีพัฒนาการตามศักยภาพ และ เด็กพิการมีมารยาทเรียบร้อย ยิ้มง่าย ไหว้สวย

5.6.2 ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการ โดยเน้นการมีส่วนร่วม ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอำนาจเจริญ

5.7 เด็กพิการ หมายถึง ผู้พิการในวัยเรียนที่มีลักษณะและข้อจำกัดในการเรียนรู้ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552 ซึ่งกำหนดไว้ 9 ประเภทที่กำลังศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอำนาจเจริญ ปีการศึกษา 2563 ได้แก่ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหวหรือสุขภาพ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ บุคคลออทิสติก และบุคคลพิการซ้อนที่มารับบริการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ แบบไป-กลับ รับบริการที่บ้าน รับบริการที่ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กเจ็บป่วยในโรงพยาบาลอำนาจเจริญ และรับบริการที่หน่วยบริการประจำอำเภอ 7 อำเภอ ได้แก่ หน่วยบริการน้ำปลีก หน่วยบริการหัวตะพาน หน่วยบริการลืออำนาจ หน่วยบริการพนา หน่วยบริการปทุมราชวงศา หน่วยบริการเสนางคนิคม และหน่วยบริการชานุมาน

5.8 ครูผู้สอน หมายถึง ข้าราชการ และพนักงานราชการ ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติการสอนในศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอำนาจเจริญ ที่มีประสบการณ์ด้านการสอนมากกว่า 2 ปี ในปีการศึกษา 2563

5.9 คณะกรรมการดำเนินงาน หมายถึง คณะบุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่ดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการ โดยเน้นการมีส่วนร่วม ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอำนาจเจริญ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองเด็กพิการ

5.10 ผู้ปกครอง หมายถึง บิดามารดา หรือผู้ที่อุปการะเลี้ยงดูเด็กพิการ 9 ประเภท และมีบุตรหลานที่ศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอำนาจเจริญ ปีการศึกษา 2563

5.11 คณะกรรมการสถานศึกษา หมายถึง บุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอำนาจเจริญ ได้รับการคัดเลือกตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 จำนวน 9 คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนพระภิกษุ หรือองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ และผู้อำนวยการสถานศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการ

5.12 ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอำนาจเจริญ หมายถึง สถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่เป็นศูนย์การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม และเตรียมความพร้อมของเด็กพิการ รวมทั้งการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน จัดสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกให้บริการและความช่วยเหลือที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการจัดครูเดินสอนแก่เด็กพิการและสถานศึกษา ให้บริการในพื้นที่ 7 อำเภอ ในจังหวัดอำนาจเจริญ ได้แก่ อำเภอเมืองอำนาจเจริญ อำเภอหัวตะพาน อำเภอสิ้ออำนาจอำเภอพนา อำเภอปทุมราชวงศา อำเภอเสนางคนิคม และอำเภอชานุมาน